

situaciji, novih pojavov v življenju, vlečejo se na repu dogodkov in so že zdavnaj postali cokla in breme.

Vendar iz vseh obtožb, ki so pred kongresom razprostrle podobo celotnega obdobja nasilij, preganjanj, procesov brez osnove, primerov samovolje Stalina in njegovih privržencev, izzveni, ko da je poglavitni vzrok vsega takega početja skozi desetletja Stalinove vladavine zgolj njegov kult osebnosti. Prav zato so se vse obtožbe proti Stalinu in proti antipartijski skupini oslanjale zgolj na moralni element. Kult osebnosti je prikazan predvsem kot prekršek proti moralnim normam. »Razmere, ki so vladale za časa kulta Stalinove osebnosti,« je govoril Hruščev, »so v letih po Leninovi smrti grobo popačile leninske norme partijskega življenja. Stalin je omejeval partijsko in sovjetsko demokracijo, dopuščal je samovoljo in zlorabljanje oblasti.«

Ko je Hruščev obsojal početje albanskega vodstva, je dejal: »Albanski voditelji so povzdignili na piedestal kult Stalinove osebnosti... Vse tisto, kar je bilo napačno pri nas v obdobju kulta osebnosti, se še v slabši obliki izraža v Albanski partiji dela. Zdaj ni za nikogar skrivnost, da se albanski voditelji zatekajo k nasilju in samovolji, da bi se obdržali na oblasti...« Hruščev je posebej poudaril primer, ko so v Albaniji obsodili na smrt Liri Gego, čeprav je bila noseča. »Celo v najbolj mračnih časih razbrzdanosti reakcije,« ugotavlja Hruščev, »se carski satrapi, ki so mučili revolucionarje, niso drznili ubijati nosečih žensk. A tu, v socialistični deželi so obsodili na smrt in usmrtili žensko, ki naj bi postala mati, s čimer so izpričali strašno surovost.«

Obširne in utemeljene obsodbe vrste negativnih pojavov iz nedavne preteklosti v življenju Sovjetske zveze kakor tudi početja albanskih voditeljev so kljub ostrosti in temeljitosti ostale na površini. Niso poiskale gospodarskih, družbenih in drugih korenin, čeprav šele te lahko razložijo nastanek in razcvet tistih pojavov, ki so doživeli obsodbo na kongresu. Prav za Stalinovo obdobje je bilo značilno, da se je v njem razvil in razrastel birokratski sistem, ki je čedalje bolj dušil splošni napredek dežele. Obračun med konservativnimi in naprednimi silami gre torej na rovaš prav tega sistema, ki je mehko postiljal vsemu tistemu, kar skušajo kritiki spraviti pod pojem kulta osebnosti.

Drago Košmrlj

GLOSE IN KOMENTARJI

POZABLJENI JUNAKI, POZABLJENA DEJANJA

(Ob obletnici nestrpnem za klobuk)

Ob praznovanju obletnic ostane kljub še tolikšni skrbi zmeraj kakšna reč pozabljena. Lahko se pripeti, da ljudje pozabijo celo na junake, celo na dejanja, ki pomenijo epoho.

V decembrski številki »Naše sodobnosti« leta 1956 (beri: šestinpetdeset) je bilo v pisanju o filmski distribuciji zapisanih žal tudi za cel odstavek nestrpnih, pregrešnih, nedostojnih, skoroda hujskaških besedi o slovenskih filmskih besedilih. Z njimi so se tako rekoč odprla vrata nadaljnjim izbruhom ozkosrčnosti, komunalizma, nacionalizma, primitivizma itn. predvsem tistih birokratov, ki ne znajo drugih jezikov razen materinega (matere pa imajo že

od nekdanj to čudno lastnost, da naučijo otroke predvsem svojega jezika), in sicer na račun filmskih distributerjev po vsej FLRJ, pa tudi na račun slovenskih kinematografov.

Teh pet let, kolikor jih je odtlej minilo, se je pokazalo jasno ko beli dan, da je večina distributerjev hrabro vzdržala zajedljivo spotikanje zaostaležev brez besedice pritožbe ali odgovora, zvesto sledeč svojim principialnim socialističnim dejanjem v pogledu poglobljanja bratstva naših narodov z enotnim jezikom, kljubujoč grobostim ali namigovanjem pohujševalcev, javnih kalilcev idile, kakršno so si tako divno zamislili, z vzvišeno gluhoti.

Njihova načelnost, vztrajnost, nepopustljivost, daljnovidnost itd. je *dejanje*, kakršnih nimamo ravno za izvoz, njihova komaj opazna skromnost (v tistem prepričanju, da delujejo v imenu prihodnosti za prihodnost) nam je lahko v moralni poduk, njihova vsestranska kulturnopolitična zaslužnost pa je vredna javnega priznanja.

Zaradi vsega tega bi bilo prav:

— da se z omenjenimi osebami in dejanji seznanijo tudi šoloobvezni otroci. V ta namen bi popisovalci zaslužnih oseb ali dejanj prav gotovo rade volje sestavili posebna berila v vzvišenem jeziku ter slogu, če že ne v himničnih verzih, n. pr. po Bürgerju in Koseskem:

PESEM OD VERLIGA MOŽA

Ko trombe glas, ko zvon doni

Od verliga moža spomin;

Kdor je enake vrednosti,

Ga plača pesem, ne cekin ... itn.

— da bi »Naša sodobnost«, zakaj šolska berila se pripravljajo temeljito in počasi, že pred tem objavila na platnicah ali v obliki posebnih likovnih prilog njihove portrete s kratkimi hvalospevi njihovim nevenljivim zaslugam za slovensko delovno ljudstvo. Na ta način bi vsaj skromno popravila svoja nekdanja pretiravanja ali zablode ter odstavila z dnevnega reda nezadovoljstvo tistih posameznikov, ki znajo samo svoj materin jezik.

— da bi izdelovalci filmov izdelali o njih kratek kulturnopolitični film, po možnosti po asociativni metodi, z retrospekcijami (s spomini, dokumenti, sanjskimi prividi itn.), brez dežja, plesa, strip-teasa ali preveč alkoholizma, pač pa s primerno glasbeno spremljavo (z odlomki iz nekdanjih in današnjih ljudskih popevcic ipd.).

— da bi RTV-Ljubljana v sodelovanju z drugimi televizijskimi centri priredila poseben televizijski tečaj (zaradi resnosti brez Ježka), v katerem bi nas zgoraj omenjeni individui nazorno poučevali o metodah in oblikah svojega boja zoper kulturniško ignorantstvo ter za enoten državni jezik.

— da bi kakšnega izmed naših kinematografov — takega, ki je imel najmanj filmov s slovenskimi besedili, ki pa ima poleg tega vsaj še svetlečo reklamo, krstili po katerem izmed naštetih zaslužnežev.

— da bi jih pristojni ljudski odbori, ki se sicer nimajo časa kaj dosti ukvarjati s takšnimi rečmi, nagradili na javnih sejah z javnimi priznanji ter jih potem z lepaki v najmanj treh barvah razglasili v komunalnih mejah.

— da bi ustanovili poseben zavod, ki bi obdeloval njihovo družbeno-internacionalistično dejavnost znanstveno-raziskovalno.

— da bi jih vzela na zapisnik in s tem v zgodovino narodov Jugoslavije Zvezna ljudska skupščina, zakaj oni so že zdavnaj pred njo spoznali, da bo veljavna ustava prej ko slej zastarela in da jim je zaradi tega ni treba niti malo jemati zares.

Ne gre za to, ali imajo prav ali ne, gre za to, da ne klonejo pred mnogo številnejšim nasprotnikom (samo v Sloveniji je kakih 20 milijonov kinematografskih obiskovalcev letno). In če se zadnji čas majceno tajajo, je to bolj — priznajmo — posledica ekonomskega terorčka kakor dobre volje. Zavpijmo jim torej ob petletnici napadov ter duševnih naporov: Na dolga leta!

♂

Opomba uredništva:

Uredništvo predlogu, kolikor se tu tiče Naše sodobnosti, iz tehničnih razlogov zaenkrat ne more ustreči v celoti, zato objavlja samo dejstva iz prvega polletja v treh največjih slovenskih kinematografskih podjetjih (Ljubljana, Maribor, Celje), zraven pa navaja naslove filmskih distribucijskih podjetij in pa imena in priimke njihovih direktorjev, ki nam praktično kratijo pravico do slovenskih filmskih besedil.

Prvo je število vseh predvajanih premierskih filmov, v oklepaju pa število filmov s slovenskimi besedili.

MORAVA-FILM	61 (8)	MIODRAG VUKIČ
CROATIA-FILM	54 (8)	ANDRO KOVAČEVIČ
KINEMA	55 (15)	NEDJO PAREŽANIN
MAKEDONIJA-FILM	52 (15)	DJORDJE BOSBOKILAS
ZETA-FILM	39 (8)	LJUBO LUČIČ (v. d.)
SKUPAJ	261 (54)	

Celotno razmerje je torej 207 : 54.

Zaželeno slike naštetih direktorjev bomo objavili v eni izmed prihodnjih števil, kolikor bodo ti tako ljubeznivi, da nam jih bodo poslali.

POROČANJE ALI OMALOVAŽEVANJE

V Stolpcu za nove knjige (Delo, 7. novembra 1961) smo prebrali tole poročilce: »Mitja Mejak je pri Državni založbi Slovenije izdal izbor svojih literarnih ocen pod naslovom »Književna kronika«. Petdeset objavljenih kritik je iz let od 1950 do 1961, spremljajo torej dobro desetletje sodobnega literarnega razvoja. Mejakove kritike so pisane v publicističnem stilu, saj so bile namenjene našemu dnevnemu in periodičnemu tisku. Zato tudi ne zasledujejo literarnih pojavov kontinuirano, temveč se zaustavljajo ob njih brez smotrne izbire, kakršno v knjižno strnjeni obliki in ob izbranem naslovu nekoliko pogrešamo.«

S kritikami Mitje Mejaka se seveda človek lahko strinja ali pa tudi ne. Lahko jih sprejme kot izraz pravične vere v slovensko literaturo ali pa kot izraz zmotnega ocenjevanja domačih knjižnih novitet. Nadalje ima človek